

בדין מי שאינו יכול להשמר מלהפיח – האם מותר לקרוא ק"ש ולהתפלל

שו"ת הרא"ש כלל ד סימן א

שאלה: אנא אדוני אבי, אל נא תמנע מלבאר לי כל שאלותי באר היטב... למי שמתילד לו רוח בבטן ומוציא רוחות, ובריא שלא יוכל להתפלל י"ח ברכות, או ברכות של קריאת שמע, בלא רוחות, קודם שיעבור זמן תפלה, אם יש לו להתפלל או לא. ואת"ל שאין לו להתפלל, אם יהיה דינו כשוכח ולא התפלל ערבית, שמתפלל שחרית שמים, מפני שהוא אנוס. ואת"ל שיש לו להתפלל, אבל תפילין פשיטא לי שאין לו להניח, שצריך גוף נקי כאלישע...

תשובה

...ומי שבריא לו שאינו יכול להתפלל בלא הפחה, **מוטב שיעבור זמן התפלה** ממה שיתפלל בלא גוף נקי. ואם עבר זמן **תפלה**, אנוס הוא, ודינו כשוכח ולא התפלל ערבית, שמתפלל שחרית שמים. ואם יראה לו שיוכל להעמיד עצמו בגוף נקי בשעת ק"ש, בין אהבה וק"ש יניח תפילין ויברך, דאנוס הוא; ועדיף הוא מעובדא דרב (ברכות יד:), דאמר: שלוחא הוא דעוית. והמפיח בשעת למודו, אינו צריך להרחיק, כי מותר ללמוד אצל ריח רע שאין לו עיקר. ושלוש, אביך אשר.

שולחן ערוך אורח חיים סימן לח סעיף ב

מי שברי לו שאינו יכול להתפלל בלא הפחה, **מוטב שיעבור זמן התפלה** ממה שיתפלל בלא גוף נקי. (ועיין לקמן סימן פ') ואם יראה לו שיוכל להעמיד עצמו בגוף נקי בשעת ק"ש, יניח תפילין בין אהבה לק"ש, ויברך.

שולחן ערוך אורח חיים סימן פ סעיף א

מי שברי לו שאינו יכול לעמוד על עצמו מלהפיח עד שיגמור ק"ש ותפלה, **מוטב שיעבור זמן ק"ש ותפלה** ולא יתפלל, ממה שיתפלל בלא גוף נקי; ואם עבר זמן תפלה, אנוס הוא ומתפלל מנחה שמים. ואם יראה לו שיוכל לעמוד על עצמו בשעת קריאת שמע, יניח תפילין בין אהבה לקריאת שמע. הגה: ומברך עליהם, (טור).

משנה ברורה סימן פ

(א) שברי לו - לאפוקי אם אינו ברי לו והוא משהא עצמו מחששא דשמא יבוא להפיח באמצע שלא כדין הוא עושה:

(ג) זמן ק"ש - האחרונים הסכימו דאין לו לעבור זמן ק"ש שהוא דאורייתא משום זה **וגם בתשובת הרא"ש שממנה**

מקור הדין לא נזכר שם ק"ש ובמגן גבורים כתב דהוא רק שיגרא דלישנא וראיה דבסימן ל"ח ס"ב איתא ג"כ זה הדין ולא נזכר שם רק תפלה לבדה וגם כאן סיים רק בתפלה לבדה **וכונת השו"ע** רק לומר דעי"ז ישנה הנהגתו שמתפלל תמיד ק"ש ותפלה בזמנה אלא יקרא ק"ש לבדה עם ברכותיה ולא יתפלל כי בתפלה הוא עומד לפני המלך וגנאי גדול הוא להפיח אז אבל ק"ש אינו כמדבר עם המלך אלא שמקיים בזה רצון הש"י ואף שיקרא ק"ש בלי תפילין שהתפילין צריכין גוף נקי לא ימתין ויעבור זמן ק"ש כדי לקרותה בתפילין אלא מתי שיוכל להניח תפילין ביום יניחם:

(ד) ומברך עליהן - ... וכ"ז כשאירע לו מקרה זה בשביל שום מאכל שהזיק לו וכיוצא באופן שלערב בודאי יכול להתפלל בגוף נקי אבל מי שרגיל בכך שיש לו חולי שמחמתו מוכרח להפיח בכל שעה ואי לא יתפלל נפטר מן התפלה לעולם מותר לו להתפלל בלא גוף נקי דלא אתי איסור הפחה שהוא ריח רע שאין לו עיקר דהוא רק איסור דרבנן ודחי לק"ש דאורייתא או לתפלה שהוא מצוה דרבים לכן יקרא ק"ש ויתפלל [רמ"א בתשובה סי' צ"ח] ... והפמ"ג נסתפק עוד דאפשר דשרי לו בכה"ג להניח תפילין ג"כ דהאיך יעקור לעולם מ"ע דאורייתא דתפילין ע"ש ונ"ל דכונת הפמ"ג רק ההנחה על איזו רגעים ורק כדי לקיים המ"ע דיותר מזה בודאי אסור ואם אין יכול להעציר עצמו מלהפיח עד כדי שיניח השל יד והשל ראש יניחם אחד אחד. ולענן ברכה נ"ל דאל יברך עליהם. ...

ביאור הלכה סימן פ

[הקשה הגר"א על השו"ע] וכי מפני שלא יכול לקיים ק"ש ותפלה עם תפילין יבטל עי"ז לגמרי הק"ש ותפלה?! והלא הלבוש הרחיב לנו הדבור בזה בסימן נ"ח ופשוט לו כביעתא בכותחא דבמקום שהאדם אנוס ולא יכול לקיים מצות תפילין לא יבטל בשביל זה ק"ש ותפלה בזמנה עי"ש ופשוט לי דמשום זה כתב הגר"א בסימן זה אינו נראה כן להלכה [וומסקנת הגר"א - אף שאינו יכול להישמר מלהפיח - לא יבטל ממצוות ק"ש ותפילה]

סיכום – מי שאינו להישמר מלהפיח, האם יתבטל ממצוות ק"ש ותפילה?

תפילה	ק"ש	
לא יקרא ק"ש ולא יתפלל		פשוט השו"ע, (וע"ע בכה"ח)
לא יתפלל	יקרא	משנ"ב
	יקרא ק"ש ויתפלל	הגר"א